Valiokunnan lausunto TuVL 5/2017 vp– E 29/2017 vp

Tulevaisuusvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seuranta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seuranta (E 29/2017 vp): Asia on saapunut tulevaisuusvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- lähetystöneuvos Mika Kukkonen, ulkoasiainministeriö
- tiiminvetäjä Pasi Pöysäri, ulkoasiainministeriö
- erityisasiantuntija Tuomas Koskenniemi, puolustusministeriö
- neuvotteleva virkamies Kalle Kekomäki, sisäministeriö
- tutkimusjohtaja Laura Höijer, ympäristöministeriö
- EU-erityisasiantuntija Jaana Jokelainen, valtioneuvoston kanslian EU-asioiden osasto
- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- johtava asiantuntija Elina Kiiski-Kataja, Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra
- professori, tutkimusjohtaja Markku Kangaspuro, Aleksanteri-Instituutti, Helsingin yliopisto
- yliopistotutkija Timo Miettinen, Helsingin yliopisto, Eurooppa-tutkimuksen verkosto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- tutkimusjohtaja Laura Höijer, ympäristöministeriö
- kansainvälisten asioiden neuvos Annika Lindblom, ympäristöministeriö
- ohjelmajohtaja Juha Jokela, Ulkopoliittinen instituutti
- pääsihteeri Rilli Lappalainen, Kehitysyhteistyöjärjestöjen EU-yhdistys - Kehys ry
- Aleksanteri-Instituutti, Helsingin yliopisto

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2017 vp

VALTIONEUVOSTON SELVITYS / JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

EU27:n valtion ja hallitusten päämiesten sekä Eurooppa-neuvoston, Euroopan parlamentin ja Euroopan komission johtajien Roomassa 25.3.2017 allekirjoittama julistus EU:n tulevaisuudesta saattoi päätökseen päämiesten kesäkuussa 2016 käynnistämän tulevaisuuspohdinnan. Rooman julistuksessa nostetaan esille neljä päätavoitetta: turvallinen Eurooppa, vauras ja kestävä Eurooppa, sosiaalinen Eurooppa ja globaalisti vahvempi Eurooppa.

Komission 1.3.2017 julkaisema valkoinen kirja Euroopan tulevaisuudesta oli komission panos Rooman julistuksen valmisteluun. Samalla komissio halusi kannustaa laajempaa Euroopan tulevaisuudesta käytävää keskustelua muun muassa kansallisten parlamenttien ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

Myöhemmin komissio esitti valkoisen kirjan pohjalta myös viisi keskustelupaperia, jotka käsittelivät sosiaalista ulottuvuutta, globalisaation hallintaa, talous- ja rahaliittoa, puolustusta ja EU:n rahoitusta.

Valtioneuvoston kanta

Suomi vaikuttaa aktiivisesti ja tehokkaasti EU:n toiminnan kehittämiseen. Suomen kantoja on esitetty hallitusohjelmassa, valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategioissa ja EU27-päämieskokouksia (Bryssel 29.6.2016, Bratislava 16.9.2016, Malta 3.2.2017 ja Bryssel 10.3.2017) koskevissa muistioissa sekä ajankohtaisten lainsäädäntöasioiden ja muiden hankkeiden osalta valtioneuvoston U-kirjelmissä ja E-selvityksissä.

Suomen tavoitteena on yhtenäinen, toimintakykyinen ja tuloksia tuottava EU. Unionin tärkein tehtävä on rauhan, turvallisuuden, vaurauden ja oikeusvaltion turvaaminen maanosassamme. EU:n perussopimuksiin kirjattujen yhteisten arvojen toteutumista tulee edistää yhteisin toimin. Suomi toimii aktiivisesti oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi.

Kilpailukyvyn, kasvun ja työllisyyden sekä turvallisuuden edistäminen on ensisijaisen tärkeää. Olennaista on keskittyä käytännön työhön. Konkreettisia tuloksia tarvitaan etenkin sisämarkkinoiden syventämisessä, vapaakaupan edistämisessä, EU:n ulkoisen toiminnan ja puolustusyhteistyön vahvistamisessa sekä muuttoliikkeen hallinnassa. Sääntelyn toimivuuden edistäminen on olennaista kaikessa unionin toiminnassa.

Suomen tavoitteena on, että maataloutta jatkossakin voidaan harjoittaa kannattavasti unionin kaikissa jäsenmaissa ja erityistä huomiota on kiinnitettävä suomalaisen ruuantuotannon tulevaisuuden turvaamiseen. Samalla on tärkeää, että yhteisellä maatalouspolitiikalla vastataan myös ympäristöhaasteisiin.

Tulevaisuudessa koheesiopolitiikan rahoitusta voidaan uudistaa tukemaan tehokkaammin kasvua lisäävien rakenneuudistusten toteuttamista. Lisäksi koheesiovaroja voidaan tulevaisuudessa kohdentaa nykyistä enemmän muuttoliikkeen aiheuttamiin kustannuksiin.

EU:n tulevaisuuden kannalta uudistamisen kautta kilpailukykyyn tähtäävä ilmasto- ja energiapolitiikka on keskeistä.

EU:n tulee ajaa tehokkaasti etujaan ja puolustaa demokratiaa, kansainvälistä oikeutta ja ihmisoikeuksia naapurustossaan ja maailmanlaajuisesti. Unionin tulee olla edelläkävijä avoimen sääntöpohjaisen kauppajärjestelmän kehittämisessä. EU:n ulkopoliittinen yhtenäisyys on keskeistä sen kansainvälisen vaikutusvallan kannalta.

Komission on tehtävä tarvittavat aloitteet asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Ne on käsiteltävä neuvostossa ripeästi määräenemmistöpäätöksentekoa hyödyntäen. Jäsenvaltioiden on kannettava vastuunsa EU-velvoitteiden täytäntöönpanosta ja oikeasta soveltamisesta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Komission maaliskuussa 2017 julkaisema valkoinen kirja ja siihen liittyvät, myöhemmin julkaistut keskustelupaperit sekä EU27:n valtion ja hallitusten päämiesten, Eurooppa-neuvoston, Euroopan parlamentin ja Euroopan komission johtajien maaliskuussa 2017 allekirjoittama Rooman julistus ovat olleet merkittäviä puheenvuoroja EU:n tulevaisuudesta. Tärkeitä avauksia liittyi myös komission puheenjohtaja Jean-Claude Junckerin sekä Ranskan presidentin Emmanuel Macronin Euroopan unionin tilaa ja tulevaisuutta koskeviin puheisiin syyskuussa 2017.

Vaikka EU:n tulevaisuudesta on viime aikoina keskusteltu näkyvästi, niin tulevaisuusvaliokunnan kuulemat asiantuntijat korostivat, että näiden puheenvuorojen, keskustelupaperien ja julistusten todellinen merkitys ja rooli ovat epäselviä. Esimerkiksi EU-komission valkoista kirjaa ei ole käsitelty EU27-päämiesten kesken eikä neuvostossa, eikä siihen valtioneuvoston kanslian lausunnon mukaan ole tarkoitus jatkossakaan palata.

Monet asiantuntijat totesivat myös, että Euroopan unionia on kehitetty kriisien kautta: kehitystyötä ovat viime vuosina ohjanneet pitkittynyt talouskriisi ja sen mukanaan tuomat poliittiset ja sosiaaliset ongelmat, unionin yhtenäisyyttä koetteleva pakolaiskriisi sekä lähialueiden kasvava epävakaus. Lisäksi Britannian EU-kansanäänestys kesällä 2016 haastoi ajatuksen alati integroituvasta unionista ja toi uudella tavalla esiin mahdollisuuden nykymuotoisen unionin hajoamisesta. Liittovaltiokehityksen sijaan EU on ajautunut tilanteeseen, jossa yksittäisten ja erityisesti suurten jäsenmaiden rooli on korostunut. Monissa Euroopan maissa perinteistä puoluejärjestelmää haastavat parhaillaan euroskeptiset puolueet, mikä heikentää myös jäsenvaltioiden kykyä rohkeampaan EU-politiikkaan. Eri jäsenmaiden toisistaan poikkeavat kannat ja toimenpiteet yhä uusien kriisien kohdatessa ovat kyseenalaistaneet myös EU:n yhteisen arvopohjan.

Tulevaisuusvaliokunta on jo aiemminkin ottanut kantaa EU:n tulevaisuuskeskusteluun valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategioista antamissaan lausunnoissa (TuVL 2/2017 vp — E 123/2016 vp ja TuVL 2/2016 vp — E 18/2016 vp). Valiokunta on korostanut parhaillaan käytävän EU:n tulevaisuuskeskustelun tärkeyttä sekä edellyttänyt Suomelta proaktiivisempaa ja aktiivisempaa EU-politiikkaa. Valiokunta on kehottanut valtioneuvostoa varautumaan vaihtoehtoisiin EU-skenaarioihin ja edistämään entistä aktiivisemmin Suomen kannalta parasta visiota.

Tärkeinä kehittämiskohteina tulevaisuusvaliokunta on nostanut esille muun muassa digitaaliset sisämarkkinat, yhteiseurooppalaiset innovaatio-, kokeilu- ja kehittämisalustat, julkiset innovatiiviset hankinnat sekä kansalaisyhteiskunnan vahvistamisen. Valiokunta on korostanut myös jäsenmaiden yhtenäisyyden tärkeyttä ulko-, turvallisuus- ja kauppapolitiikassa. Keskeisiksi toimenpiteiksi valiokunta on maininnut energiaunionin, kauppasopimukset sekä yhteistyön syventämisen puolustusyhteistyössä, sisäisessä turvallisuudessa ja ulkorajojen valvonnassa.

Tässä lausunnossa tulevaisuusvaliokunta nostaa esille joitakin kuulemisissa esille nousseita ajankohtaisia painotuksia, joita valtioneuvosto voi hyödyntää EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnan ja Rooman julistuksen seurannassa ja Suomen valmistautuessa EU-neuvoston puheenjohtajakauteen. Lausunnossaan valiokunta keskittyy:

— entistä aktiivisempaan ja läpinäkyvämpään EU-politiikkaan,
— globaaliin kontekstiin EU:n tulevaisuuskuvien taustalla,
— EU:n kansalaisyhteiskunnan ja deliberatiivisen demokratian vahvistamiseen sekä politiikan legitimaatioon ja
— Agenda2030-toimintaohjelmaan.

Entistä katiivisempi ja läpinäkyvämpi EU-politiikka: Tulevaisuusvaliokunnan kuulemisissa nousi esille merkittävä jännite eritahtisen ja integroituvn EU:n välillä. Britannian EU-ero sekä useissa jäsenmaissa kasvanut EU-vastaisuus ovat lisänneet painetta eritahtiseen integraatioon. Eritahtisen integraation tavoitteena on ehkäistä Brexit-ilmiön leviämistä, koska jäsenmaat voivat tällöin omien tarpeidensa mukaisesti joko hidastaa tai nopeuttaa integraatiota kullekin jäsenmaalle tärkeissä teemoissa.

Eritahtisuuden on toisaalta pelätty luovan kahden kerroksen EU:n. Eritahtisuudella myös oikaistaan yksimielisyyden ohi, mikä jättää ongelmat ratkaisematta EU-tasolla ja siirtää jakolinjat jäsenmaiden sisäpolitiikkaan. EU:n piirissä tehtävät päätökset ovat riippuvaisia yksittäisten maiden sisäpolitiikasta, esimerkiksi kansallisten vaalien tuloksesta. Merkittävä voimatasapainon muutos suuren maan, kuten Saksan tai Ranskan, poliittisissa voimasuhteissa voi johtaa koko EU-toimintaympäristön muuttumiseen epävakaaksi. Yksittäinen maa voi halutessaan vaikeuttaa kehitystä yksittäisillä tai useammilla politiikkalohkoilla. EU:n sisäisestä turvallisuudesta valiokunnalle lausuneet asiantuntijat totesivat siksi, että eritahtisuus on sisäisen turvallisuuden kannalta pahin mahdollinen tulevaisuuskuva. Tästä nähtiin jo esimerkki vuosien 2015—2016 pakolaiskriisissä, kun jäsenmaat tulkitsivat Dublinin sopimusta eri tavoin ja osa jäsenmaista otti käyttöön EU:n sisäiset rajatarkastukset Schengenin sopimuksen vastaisesti. Myöhemmin eroja on ollut taakanjaossa pakolaisten vastaanoton suhteen.

Tämä tilanne on samalla hyvä esimerkki siitä, mitä tarkoittaa tulevaisuusvaliokunnan aiemmin ehdottama EU:n vaihtoehtoisiin kehityskulkuihin valmistautuminen. Eritahtinen vs. integraatiotaan syventävä EU aiheuttavat erilaisia seurauksia ja edellyttävät siksi erilaisia toimenpiteitä Suomelta.

Joidenkin tulevaisuusvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Brexit-valmistelut edistyvät huonosti. Osapuolilla ei ole kunnollisia suunnitelmia, eivätkä brittivirkamiehet voi pitää yhteyttä muiden maiden virkamiehiin valmistelutyötä varten.

Tulevaisuusvaliokunta huomauttaa, että valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan Brexit voi kriisiytyä. Myös tämän kriisin vaikutuksia on syytä arvioida etukäteen, koska mahdollinen kriisiytyminen sijoittuu Suomen EU-neuvoston puheenjohtajakaudelle vuonna 2019.

Brexitillä on vaikutuksia myös EU:n sisäisiin voimasuhteisiin. Suurista jäsenmaista esimerkiksi Ranskassa ja Saksassa on perinteisesti suhtauduttu positiivisesti nykyistä pidemmälle meneviin uudistuksiin. Ranskan presidentin Emmanuel Macronin puhe Euroopan unionin tilasta ja tulevaisuudesta syyskuussa 2017 esitteli juuri tätä tahtotilaa. Macronin puhe oli samansuuntainen kuin komission puheenjohtajan Jean-Claude Junckerin puhe aiemmin. EU-myönteisten puolueiden kannatus Saksan liittopäivävaaleissa antoi myös Saksan liittokansleri Angela Merkelille valtakirjan jatkaa EU-uudistusten tiellä.

Jäsenvaltioiden (EU27) odotetaan päättävän EU:n suunnasta ja uudistushankkeiden aikataulusta mahdollisesti jo kuluvan vuoden loppuun mennessä. Brexitin myötä nykyistä toimintamallia jatkava, sisämarkkinoihin keskittyvä sekä integraatiota keventävä ja purkava malli menetti tärkeän puolestapuhujan.

Tulevaisuusvaliokunta toteaa, että muun muassa Brexit korostaa Saksan ja Ranskan merkitystä EU:n tulevaisuuden suunnan näyttäjinä. Tätä Euroopan suurvaltojen lähentymistä voidaan pitää mahdollisena kompromissina, jolla EU ratkaisee edellä kuvatun eritahtisuuden ja integraation syventämisen välisen jännitteen. Suomella on mahdollisuus EU-neuvoston puheenjohtajakauteen valmistautuessaan ja myös puheenjohtajakauden aikana olla aktiivinen toimija ja huolehtia siitä, että myös pohjoiseurooppalainen ja pienempien maiden näkökulma huomioidaan.

Tällä hallituskaudella on kehitetty aktiivisesti ministeriöiden yhteistä ennakointia. Ministeriöissä tehtyjen ennakointihankkeiden pohjalta on tunnistettu 15 yhteistä muutostekijää (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2017). Nämä muutostekijät luovat hyvän ja yhdessä harkitun pohjan kestävän kehityksen edistämiselle sekä myös Suomen kansainväliselle tahtotilalle. Yhdessä tehdyn ennakointityön hyödyntäminen tukee myös Agenda2030-selonteossa (VNS 1/2017 vp) ja -mietinnössä (TuVM 1/2017 vp — VNS 1/2017 vp) tavoitteeksi asetetun politiikkajohdonmukaisuuden edistämistä.

Tulevaisuusvaliokunta ehdottaa, että valtioneuvosto tiedottaisi avoimemmin ministeriöiden yhteisestä ja jatkuvasta ennakoinnista ja valmistelisi tämän ennakoinnin perusteella selkeämmän tahtotilan ja vision myös Suomen EU-politiikan perustaksi.

Globaali konteksti EU:n tulevaisuuskuvien taustalla: EU:n tulevaisuuskuvissa korostuvat institutionaalisen vallanjaon kysymykset sekä EU:n sisäinen kriisienhallinta. EU:n tulevaisuutta ei kuitenkaan voi suunnitella vain sisäisten tarpeiden ja integraation perusteella, vaan tulevaisuutta on pohdittava laajemman kontekstin näkökulmasta. Asiantuntijoiden mukaan tarvitaan laaja-alainen analyysi moninapaistuvasta globaalista toimintaympäristöstä ja sen uusista valtakeskittymistä. Esimerkiksi Kiina on kasvamassa maailman suurimmaksi taloudeksi, samalla kun USA:n globaali vaikutusvalta on vähenemässä. Tämä kaikki vaikuttaa myös EU:n tulevaisuuteen ja pitkällä

aikavälillä koko demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen legitimiteettiin. Suomelle keskeistä on myös Venäjän aseman kehitys sekä pohjoismainen yhteistyö.

> *Suomen EU-politiikassa on tulevaisuusvaliokunnan mielestä analysoitava entistä laaja-alaisemmin EU-komission valkoisessa kirjassa esitettyjen eri skenaarioiden ja Rooman julistuksen kaltaisten visionääristen keskustelunavausten vaikutuksia Suomeen. Vastaavasti EU:n erilaisten ja eri tasolla tehtyjen visioiden, skenaarioiden, strategioiden ja toimintasuunnitelmien kokonaisuutta tulisi selkeyttää politiikkajohdonmukaisuuden varmistamiseksi. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö voi edellyttää myös strategiakausien lyhentämistä.*

Sisäisesti hajanaisen EU:n painoarvo ulkoisessa vaikuttamisessa on ollut perinteisesti vähäinen. EU:n ulkoista painoarvoa voidaan lisätä paremmalla globaalilla toimintaympäristöanalyysilla ja yhteisillä kansainvälisillä tavoitteilla. Toimintaympäristöanalyysissa tulisi huomioida entistä paremmin myös Euroopan ulkopuolisten vaikutusvaltaisten alueiden ja maiden, kuten esimerkiksi Afrikan, Kiinan, USA:n ja Venäjän, strategiat ja visiot.

EU-komission valkoisen kirjan alussa todetaan, että Eurooppa-aate sai alkunsa Ventotenen manifestilla, jonka tavoitteena oli, etteivät toisen maailmansodan järjettömyydet enää koskaan toistu. EU:n perustajajäsenet päättivät sopia erimielisyytensä neuvottelupöydän ääressä taistelukenttien sijasta. Rooman julistuksessa muistutetaan samasta asiasta ja todetaan: "Euroopan unionilla on tänään vastassaan sekä maailmanlaajuisesti että eurooppalaisittain ennennäkemättömiä haasteita: alueelliset konfliktit, terrorismi, kasvavat muuttopaineet, protektionismi sekä sosiaalinen ja taloudellinen eriarvoisuus. Vakaa päätöksemme on vastata yhdessä nopeasti muuttuviin maailmanpoliittisiin haasteisiin ja tarjota kansalaisillemme sekä turvallisuutta että uusia mahdollisuuksia."

> *Tulevaisuusvaliokunta muistuttaa, että EU on pohjimmiltaan rauhanliike. Tämän tehtävän merkitys ei ole aikojen myötä vähentynyt, vaan voi tulevaisuudessa jopa korostua.*

EU:n kansalaisyhteiskunnan ja deliberatiivisen demokratian vahvistaminen sekä politiikan legitimaatio: Euroopan sisällä rauhanomaista rinnakkaiseloa voidaan edistää kehittämällä EU:n kansalaisyhteiskuntaa ja deliberatiivista demokratiaa. Keskeinen kysymys arvioitaessa EU-politiikan demokraattista legitimiteettiä on kansalaisten unionia kohtaan tuntema luottamus. Selvitysten perusteella luottamus EU:hun on heikkoa ja luottamus kansallisiin instituutioihin vieläkin heikompaa.

> *Tulevaisuusvaliokunta on jo aiemmin lausunnossaan valtioneuvoston EU-vaikuttamisstrategiasta (TuVL 2/2017 vp — E 123/2016 vp) todennut: "Kansalaisten luottanus yhteiskunnalliseen päätöksentekoon on demokratian perusedellytys. Ilman avointa ja osallistavaa vuoropuhelua päämäärät ja tavoitteet jäävät ylätason puheeksi ja kanslaisyhteiskunta vieraantuu yhteisistä arvoista. Eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan toiminnan kehittäminen edellyttää päätöksenteon avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta, yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia, luotettavaa tietoa, vapaata mediaa sekä kansalaistoiminnan mahdollistamista ja aktiivista tukemista." Valiokunta totesi myös: "Kansalaisyhteiskuntaa voi kehittää esimerkiksi Open Government Partnership -kump-*

panuushanketta laajentamalla ja syventämällä. Kansalaisten entistä syvällisempi osallistaminen parantaa myös EU-sääntelyn laatua ja vaikuttavuutta."

Asiantuntijoiden mukaan EU:ta kohtaan tunnettu epäluottamus ei ole selkeästi erotettavissa omaksi ilmiökseen, vaan kyse on ylipäätään heikon talouskehityksen vahvistamasta politiikan legitimiteettikriisistä. Heikko talouskehitys vuodesta 2009 eteenpäin on heikentänyt sekä EU:n että kansallisten instituutioiden uskottavuutta ja samalla myös kansalaisten luottamusta demokraattiseen päätöksentekoon.

Toinen merkittävästi kansalaisten hyvinvointiin vaikuttava tekijä on työ. EU ja Suomi sen osana käyvät läpi työn murrosta. Teknologian nopea kehitys, kuten esimerkiksi digitalisaatio, automatisaatio, robotisaatio ja keinoäly muokkaavat lähes kaikkia tuntemiamme toimialoja. Joitakin töitä on katoamassa, toisia syntymässä, ja kaikki työt ovat muuttumassa.

Tulevaisuusvaliokunta painottaa, että EU:n on oltava kilpailukykyinen niissä muutoksissa ja kehityskuluissa, jotka synnyttävät uutta työtä. Työn tulevaisuus onkin otettu jo huomioon sekä Rooman julistuksessa että myös Suomen kannassa. Työn murros ja suomalaisen työn tulevaisuus ovat aiheena myös valtioneuvoston tulevaisuusselonteossa (VNS 6/2017 vp). Tulevaisuusvaliokunta tekee samasta aiheesta kaksi mietintöä vuosina 2017—2018. Näiden tulevaisuustöiden tuloksia voidaan hyödyntää myös Suomen EU-politiikassa sekä Euroopan komissiossa ja parlamentissa. Tulevaisuusvaliokunta on omalta osaltaan jo lisännyt yhteistyötään EU-komission ja parlamentin ennakointiyksiköiden kanssa, ja yhteistyötä tiivistetään edelleen vuoden 2018 aikana.

Sitran asiantuntijalausunnossa muistutetaan, että 1800-luvulla oli 50 vuoden jakso, jolloin tulot eivät kasvaneet, vaikka tuottavuus kasvoi (nk. Engelsin paussi). Tämä oli aikanaan merkittävä aikalaiskokemus. Kyseisenä ajanjaksona oli Euroopassa meneillään myös kokonaisvaltainen muutos maatalousyhteiskunnasta kaupungistuvaksi teollisuusyhteiskunnaksi. 1900-luku alkoi suursodilla ja -lamalla. Nykyinen teknologinen ja taloudellinen murroskausi saattaa osoittautua samankaltaiseksi ajanjaksoksi. Kilpailukyvystä huolehtimisen ohella on helpotettava niiden kansalaisten hätää, jotka ovat työelämän muutoksen väliinputoajia. Myös elinikäisestä uuden oppimisesta on huolehdittava koko EU:n alueella.

Tulevaisuusvaliokunta kannattaa sosiaalisen ulottuvuuden entistä parempaa huomioimista EU-politiikassa ja on nostanut kestävän hyvinvoinnin myös Suomen Agenda2030-toimintaohjelman kärkiteemaksi (TuVM 1/2017 vp — VNS 1/2017 vp).

Agenda2030: Ympäristöministeriön lausunnon mukaan YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman (Agenda-2030) hyväksyminen syyskuussa 2015 oli globaali merkkipaalu. Euroopan unioni osoitti johtajuutta neuvottelujen aikana ja profiloitui vahvana globaalina kestävän kehityksen edistäjänä. Yhteisesti sovitun Agenda2030-toimintaohjelman tulee tulevaisuudessa ohjata myös EU:n päätöksentekoa kaikilla politiikan aloilla.

EU-jäsenmaat vaativat kesäkuun 2017 neuvoston päätelmissään komissiota laatimaan vuoden 2018 puoliväliin mennessä strategisen suunnitelman Agenda2030:n toimeenpanemisesta EU:ssa. Euroopan parlamentti toisti vaatimuksen heinäkuussa 2017 hyväksytyssä päätöslauselmassaan.

Valiokunnan lausunto TuVL 5/2017 vp

Komission puheenjohtajan kirjeessä (13.9.2017) neuvostolle ja parlamentille mainitaan komission laativan vuoden 2018 aikana selvityksen (reflection paper) Agenda2030:n jalkauttamisesta vuoteen 2025 asti.

Vaikka varsinkin ilmastonmuutosta ehkäisevät toimenpiteet nousevat esille EU:n päätavoitetasolla, niin kestävä kehitys ja Agenda2030-toimintaohjelma eivät juurikaan näy EU27-päämiesten tulevaisuuspohdinnassa, eivätkä ne myöskään sisälly Suomen virallisiin EU-tavoitteisiin.

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä Suomen EU-tavoitteet on linjattava suhteessa Agenda2030-tavoitteisiin. Suomen kantaa voidaan terävöittää ottamalla kestävän kehityksen tavoitteet vahvemmin mukaan Suomen kansallisiin tavoitteisiin esimerkiksi niin, että Suomen ensimmäiseksi tavoitteeksi nostetaan kestävä kehitys (Suomen tavoitteena on kestävää kehitystä edistävä, yhtenäinen, toimintakykyinen ja tuloksia tuottava EU). Vastaavasti myös unionin tärkein tehtävä on kestävä kehitys (Unionin tärkein tehtävä on kestävän kehityksen, rauhan, turvallisuuden, vaurauden ja oikeusvaltion turvaaminen maanosassamme). Myös sosiaalinen ulottuvuus ja kestävä hyvinvointi on huomioitava paremmin Suomen tavoitteissa (Kestävän kasvun, hyvinvoinnin, tasa-arvon, kilpailukyvyn ja työllisyyden sekä turvallisuuden edistäminen on ensisijaisen tärkeää).

Tulevaisuusvaliokunnan mielestä EU:n on panostettava myös pakolaisuuden juurisyiden hoitoon, kuten esimerkiksi Afrikan kestävään tulevaisuuteen. Tämä on ainoa keino ratkaista pysyvästi EU:ta haastava pakolaisongelma ja samalla myös kestävän kehityksen haasteet. Ilmastonmuutos on yksi pakolaisuuden juurisyistä.

Näissä kestävän kehityksen, kestävän hyvinvoinnin ja kestävän kasvun tavoitteissa EU ja Suomi ovat jo parhaillaan globaalisti uskottavia, jos eivät peräti uskottavimpia toimijoita.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Tulevaisuusvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 20.10.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Thomas Blomqvist r
varapuheenjohtaja Merja Mäkisalo-Ropponen sd
jäsen Mikko Alatalo kesk
jäsen Harri Jaskari kok
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Aila Paloniemi kesk

jäsen Joona Räsänen sd
jäsen Sari Tanus kd
jäsen Sinuhe Wallinheimo kok
varajäsen Simon Elo si
varajäsen Eeva-Johanna Eloranta sd
varajäsen Jukka Kopra kok

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Olli Hietanen
pysyvä asiantuntija Maria Höyssä